

בס"ד. אור ליום ג' כ"ג אדר, ה'תש"כ.

— בעת ניחום אבלים אצל משפחת בוטמאן שיחיו* —

בלתי מוגה

א. [הרש"ז שיי' שאל אצל כ"ק אדמו"ר שליט"א אודות מנהגנו לומר ט"ז קדישים בכל יום¹, דלכאורה, מספר הקדישים (עם הקדיש שלאחר אמירת תהלים) הוא י"ז? — ואולי נרשם המנהג דאמירת ט"ז קדישים לפני התקנה דאמירת תהלים, שאז הי' החשבון ט"ז קדישים².

ואמר כ"ק אדמו"ר שליט"א:]

בנוגע למספר הקדישים — אין הקפדה שלא להוסיף על ט"ז קדישים, כי אם, שלא להפחית מט"ז קדישים.

ויש לומר טעם הדבר — ע"פ המבואר בזהר³ שפעולת הקדיש, להציל מגיהנם כו', היא לשעה ומחצה ("רווחין לון שעתא ופלגות שעתא"), ולפי חשבון זה יש צורך במספר ט"ז קדישים כדי להציל במשך כל כ"ד שעות של המעל"ע (כי בכ"ד שעות ישנם ט"ז פעמים שעה ומחצה)⁴.

וכל זה — בימות החול, משא"כ בשבתות וימים טובים, כי, אמירת קדיש בשבת ויו"ט אינה בשביל להציל מגיהנם (שאין זה שייך בשבת ויו"ט), אלא בשביל עליית הנשמה כו'⁵, ובמילא, אין צורך במספר ט"ז קדישים דוקא.

*

ב. מהטעמים לכך שסדר לימוד משניות לאבל⁶ הוא בסדר טהרות

(* אחר פטירת מרת יהודית ע"ה, אשת הרה"ח הרה"ת וכו' ר' שניאור זלמן בוטמאן. — נפטרה י"ח אדר תש"כ.

(1) ראה ספר המנהגים חב"ד ע' 78.

(2) המספר המדוייק של הקדישים (עם הקדיש שלאחר תהלים) הוא י"ח. וראה מכתב כ"ק אדמו"ר מוהרריי"צ (אג"ק שלו חי"ג ע' שצד). מכתב כ"ק אדמו"ר שליט"א (אג"ק שלו חי"ג ע' ח), ובהערות שם (המור"2).

(3) ח"א סב, ב.

(4) ראה גם שיורי ברכה יו"ד סו"ס שעו (החשבון דח' קדישים עבור י"ב שעות).

(5) שער הכוונות ענין הקדיש. פע"ח שער הקדישים. סידור האריז"ל לפני עלינו. הובא בשיורי ברכה שם.

(6) ראה "סדר הלימוד לאבל וליאָרצייט" שבסוף סידור תורה אור ותהלת ה'.

ובמסכת מקוואות⁷ — הוא לפי שבזמן האבלות צריכים לפעול ענין הטהרה, והטהרה היא ע"י מקוה מים.

ויש לומר, שהכוונה בזה היא (לא רק בנוגע להאבלים שנטמאו בטומאת מת, אלא גם) בנוגע להנפטר עצמו — שפעולת הטהרה ע"י מקוה מים (תוכן הלימוד) היא לבטל ולהפוך ענין המיתה (שרש ומקור הטומאה), באופן דאיתהפכא חשוכא לנהורא ומרירו למיתקא⁸ — ע"י תחיית המתים⁹.

ג. ויש לבאר השייכות דפעולת ביטול המיתה (תחיית המתים) (למקוה) מים דוקא — ובהקדמה:

בבריאת האדם כתיב¹⁰ "וייצר ה' אלקים את האדם עפר מן האדמה", ועל שם זה נקרא "אדם", כמארו¹¹ שבשעה שקרא אדם שמות לבהמה וחי', א"ל הקב"ה לאדם "ואתה מה שמך, א"ל אני נאה להקרא אדם, שנבראתי מן האדמה"¹².

והטעם שנקרא על שם ה"אדמה" דוקא, ולא על שם ה"עפר" ("עפר מן האדמה"), או על שם שאר השמות שנקראו לארץ — משום שהחידוש בבריאת האדם לגבי שאר הנבראים הוא (לא ביצירתו מן העפר עצמו, כשאר הנבראים, כמאמר¹³ "הכל הי' מן העפר", אלא) ביצירתו "עפר מן האדמה":

החילוק שבין "אדמה" ל"עפר", הוא, ש"אדמה" היא עפר בתוספת מים, כדמוכח ממארו¹⁴ "ד' שמות נקראו לארץ כנגד ד' תקופותי", ארץ תבל אדמה ארקא, ארץ כנגד תקופת ניסן .. אדמה כנגד תקופת תשרי שהארץ עשויה בולין בולין של אדמה", "חתיכות של אדמה, כי אז עת האסיף והמטר יורד על תלמי השדה ומחבר אותם חמרים"¹⁵, "המים מחברים את העפר"¹⁶, היינו, שעפר המעורב עם מים נקרא "אדמה" (ובלא מים נקרא "עפר").

וזהו הדיוק "וייצר ה' אלקים את האדם עפר מן האדמה" — לאחרי

(7) ובמיוחד — פרק כ"ד דכלים ופ"ז
 דמקוואות (שם).
 (8) ראה זח"א ד, א.
 (9) ראה גם ספר הערכים חב"ד ערך
 אבלות בסופו. וש"נ.
 (10) בראשית ב, ז.
 (11) ב"ר פ"ז, ד.
 (12) להעיר מפרש"י חולין קלט, ב (ד"ה
 בראשו): "אדם גופי' אדמה הוא".
 (13) קהלת ג, כ.
 (14) ב"ר פ"ג, יב.
 (15) פ"י מ"כ שם.
 (16) פרש"י שם.

מ"ש בפסוק שלפניו¹⁷ "ואד יעלה מן הארץ והשקה את כל פני האדמה", "לענין ברייתו של אדם העלה התהום והשקה עננים לשרות העפר ונברא האדם, כגבל זה שנותן מים ואח"כ לש את העיסה, אף כאן והשקה ואח"כ וייצר"¹⁸ — שבריא את האדם היתה (לא מן העפר לבדו, אלא) "עפר מן האדמה", לאחרי עירוב המים בעפר.

וטעם הדבר — לפי שאדה"ר "חלה"¹⁹ טהורה לעולם הי' .. כיון שהאשה מקשקשת עיסתה במים היא מגבהת חלתה"²⁰.

ד. ומיצירת האדם מובן גם בנוגע למיתתו:

כשם שיצירת האדם היא ע"י עירוב המים בעפר, כך גם מיתת האדם (רח"ל) היא עי"ז שנפרד ונסתלק יסוד המים מן העפר, ונשאר העפר לבדו, כמ"ש²¹ "כי עפר אתה ואל עפר תשוב".

ועפ"ז מובן שביטול המיתה (חידוש יצירתו) קשור עם ענין המים דוקא, כיון שע"י עירוב המים בעפר נעשית יצירת האדם (כולל גם חידוש יצירתו לאחרי המיתה).

וענין זה מרומז בלימוד המשניות דסדר טהרות ומסכת מקוואות — טהרה ע"י (מקוה) מים, כולל גם דברים שנעשה מהם מים, כמו השלג והברד כו', ועד שהמים אינם נפסלים בשינוי מראה²².

ה. וביאור הענין בעבודת האדם:

תכונת המים — שפועלים חיבור ואחדות, כפי שרואים בעירוב המים בעפר, שהעפר כשלעצמו הוא באופן של פירוד, כל גרגיר וגרגיר בפ"ע, ונקרא (בלשון הגמרא²³) "עפר תיחוח", וע"י עירוב המים בעפר מתחברים ומתאחדים חלקי העפר.

וענינו ברוחניות — שיסוד העפר כשלעצמו מורה על מציאות העולם ("הכל הי' מן העפר") כפי שהוא באופן של פירוד (היפך הקדושה שהיא באופן של אחדות)²⁴, שזהו"ע "רשות הרבים", "טורי דפרודא"²⁵; ולזה היתה בריאת האדם (חלתו של עולם) "עפר מן האדמה" דוקא, ע"י

21) בראשית ג, יט.

22) ראה מקוואות פ"ז מ"ג.

23) שבת לט, א. ביצה ח, א.

24) ראה תו"א ס"פ נח. סה"מ תרנ"ט ע'.

נה ואילך.

25) ראה תניא ספ"ג.

17) שם, ו.

18) פרש"י עה"פ.

19) ירושלמי שבת פ"ב ה"ו. ב"ר רפי"ד.

20) נחומא ר"פ נח. וראה אוה"ח בראשית שם, ה.

21) בכהנ"ל — ראה גם אוה"ת יתרו ע'.

איכה ואילך. סה"מ תרנ"ח ע' קכו ואילך.

עירוב המים בעפר — כדי שיפעל בעולם החיבור והאחדות עם אלקות, ועד לתכלית השלימות — לעשותו "רשות היחיד", "ליחידו של עולם"²⁵.

ו. ענין זה מרומז גם בהטבילה במי המקוה:

בסוף הלכות מקוואות כותב הרמב"ם: "הטבילה .. מכלל החוקים הוא .. גזירת הכתוב .. ואעפ"כ רמז יש בדבר .. הביא נפשו במי הדעת ("דעה את ה'"²⁶) טהור", ובזה צריכה להיות הטבילה — אותיות הביטל²⁷ — שכל מציאותו נעשית בטלה ("ער ווערט אויס מציאות") ומכוסה ב"מי הדעת" ("דעה את ה'") שמקיפים ומכסים כל מציאותו. ועד שבאים לתכלית השלימות שנעשית ע"י עבודת האדם ופעולתו בכל העולם — ש"לא יהי' עסק כל העולם אלא לדעת את ה' בלבד .. שנאמר²⁸ כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים"²⁸.

ז. עפ"ז יש לבאר גם מ"ש הרמב"ם²⁹ בנוגע לענין האבילות — "יפחד וידאג ויפשפש במעשיו ויחזור בתשובה":

ובהקדמה — שענין זה לא נזכר בש"ס³⁰, ויש לומר, שיסוד דברי הרמב"ם הוא פירוש התרגום על הפסוק³¹ "טוב ללכת אל בית אבל מלכת אל בית משתה גו' והחי יתן אל לבו", "יתן ללבי מילי דמותא ואין אית בידי מדעם ביש ישבקיני' ויתוב בתיובתא".

והענין בזה:

תוכן ההתבוננות ד"בית האבל" ("החי יתן אל לבו" "מילי דמותא") — שהענין דהיפך החיים רח"ל מורה על העדר ההתקשרות וההתאחדות עם הקב"ה שהוא מקור החיים³², וכתוצאה מהתבוננות זו מתבטל הענין דהיפך החיים, ואדרבה, ניתוסף יותר בהתקשרות וההתאחדות עם הקב"ה מקור החיים.

וזהו גם תוכן ענין התשובה — כמבואר בלקו"ת³³ ש"עיקר התשובה הוא כמ"ש³⁴ והרוח תשוב אל האלקים אשר נתנה", היינו, לשוב ולהתקשר ולהתאחד עם הקב"ה, מקור החיים.

(30) ראה גם כס"מ שם: "דברי רבינו ראויים אליו".

(31) קהלת ז, ב.

(32) ראה ואתחנן ד, ד. אבות דר"נ ספ"ד.

(33) ר"פ האזינו.

(34) קהלת יב, ז.

(26) ישע"י יא, ט.

(27) סידור (עם דא"ח) בכונת המקוה

(28) קנט, סע"ד).

(28) רמב"ם בסיום וחותרם ספרו "משנה

תורה".

(29) הל' אבל ספ"ג.

ונמצא, שע"י התשובה, שענינה ההתקשרות וההתאחדות עם הקב"ה, מקור החיים, נמשך תוספת חיים גם כפשוטו, וזוהי גם ההכנה להמשכת וחידוש החיות אצל הנפטר, בתחיית המתים.

